Asiantuntijalausunto
Ulla Liukkunen
Työoikeuden ja kansainvälisen
yksityisoikeuden professori
Helsingin yliopisto
27.3.2024

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työehtosopimuslain ja työriitojen sovittelusta annetun lain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi (HE 12/2024 vp)

Valiokunnan kuulemisessa 22.3.2024 esitetyn kysymyksen johdosta totean seuraavaa:

Hallituksen esityksessä myötätuntotyötaisteluihin liitettäväksi ehdotetun sisältöistä suhteellisuusperiaatetta ei tunneta muissa Euroopan unionin maissa.

Vaikka Saksan työoikeusjärjestelmän yhtenä erityispiirteenä pidetään suhteellisuusperiaatetta, kyse on tarkoitukseltaan rajatusta periaatteesta, joka sai alkunsa, kun BAG sovelsi periaatetta lakko-oikeuteen 21.4.1971 antamassaan päätöksessä (GS 1/68).

Saksan suhteellisuusperiaatteen mukaisessa suhteellisuusarviossa on kolme vaihetta: keinon 1. soveltuvuus, 2. välttämättömyys ja 3. suhteellisuus suppeassa merkityksessä. Vaiheiden 1 ja 2 osalta BAG on antanut ammattiliitoille laajan harkintavallan. Rajana on oikeuksien väärinkäyttö. Näin ollen vaiheilla 1 ja 2 ei ole käytännössä katsottu olevan sanottavaa merkitystä. Vaiheen 3 osalta rajoitukset johtuvat muiden tahojen oikeuksista ja vapauksista. Kyseessä on eräänlainen etujen punninta, jollaista sovelletaan myös silloin, kun perusoikeudet ovat ristiriidassa keskenään. Tällöin otetaan huomioon, että työtaistelutoimenpiteiden luonteeseen kuuluu painostaminen oikeutetun tavoitteen saavuttamiseksi aiheuttamalla taloudellisia haittoja. Tämän perusteella suhteellisuuden puute rajoittuu poikkeustapauksiin. Hallituksen esityksessä asia on esitetty päinvastoin.

Saksassa suhteellisuusperiaate koskee myös myötätuntotyötaisteluita. BAG:n oikeuskäytännön mukaan (erityisesti tuomio 19.6.2007 - 1 AZR 396/06) ammattiliittojen järjestämät lakot, joilla tuetaan toisen alan pääasiallista työtaistelua, kuuluvat ammattiliittojen toimintavapauden piiriin. Suhteellisuuden arviointi on oikeudellista punnintaa. Työtaistelutoimiin kuuluu painostaminen oikeutetun tavoitteen saavuttamiseksi aiheuttamalla taloudellisia haittoja, ja työtaistelu on näin ollen suhteeton vain, jos se tämä asiayhteys huomioon ottaen heikentää kohtuuttomasti vastakkaisia myös perustuslaillisesti suojattuja oikeusasemia.